

INFORME

Radiografia de la desinformació política a la campanya electoral de Barcelona del 2023

Estadístiques dels *fact-checks* de Verificat als candidats i candidates a l'alcaldia de Barcelona durant la campanya electoral

Maig de 2023

Introducció

Durant la campanya electoral de les eleccions municipals de Barcelona, que se celebraran el 28 de maig de 2023, l'equip de *fact-checking* polític de Verificat ha analitzat totes les entrevistes i debats electorals per estudiar la veracitat dels discursos dels i les alcaldables a la capital catalana.

Poc abans que s'iniciés oficialment la campanya, Verificat va publicar [Barcelona en dades](#), un portal interactiu que ofereix informació contrastada i actualitzada dels 50 temes que més preocupen les barcelonines i els barcelonins i que més han aparegut en entrevistes, debats i xarxes socials durant els mesos previs a les eleccions.

Així mateix, Verificat i [deba-t.org](#) van organitzar el primer [#DebatVerificat](#), on totes les dades que presentaven les persones participants havien estat prèviament verificades per l'equip de *fact-checking* de Verificat.

Finalment, hem verificat totes les dades presentades pels alcaldables en entrevistes, xarxes i debats. Durant el mes de maig hem publicat [15 verificacions al nostre portal](#), i a través del nostre compte de Twitter hem verificat en directe els debats de *RAC1* i *La Vanguardia*, *Betevé* i *TV3* i *Catalunya Ràdio*.

Aquest informe, que pretén ser una mostra de tot el treball de *fact-checking* elaborat durant la campanya electoral, ofereix una visió quantitativa de les verificacions fetes durant les dues setmanes de campanya. Per assegurar una igual representativitat de totes les formacions polítiques, s'ha treballat amb una mostra limitada: els debats de *RAC1* amb *La Vanguardia*, *Betevé* i *TV3* amb *Catalunya Ràdio*, així com les entrevistes emeses als programes *Els Matins de TV3* i *El Matí de Catalunya Ràdio* dels set candidats de les formacions amb representació al ple de l'Ajuntament.

Aquest informe analitza com els candidats han utilitzat les dades que han comunicat, però en cap cas avalua la qualitat de les propostes i dels programes dels candidats. La nostra feina es limita a verificar si les dades i les declaracions dels candidats són correctes, d'acord amb les fonts de qualitat, però entenem que la política va molt més enllà i que la totalitat del debat polític no se sustenta únicament en les dades.

Metodologia

Selecció de la mostra de *claims*

Per dur a terme aquest informe s'han seleccionat els *claims* (declaracions verificables) pronunciats pels caps de llista de les set candidatures amb presència al ple de l'Ajuntament: Ernest Maragall (Esquerra Republicana de Catalunya), Ada Colau (Barcelona en Comú), Jaume Collboni (Partit dels Socialistes de Catalunya), Xavier Trias (Trias per Barcelona), Anna Grau (Ciutadans), Daniel Sirera (Partit Popular de Catalunya) i Eva Parera (Valents).

Amb l'objectiu d'assegurar una igual representativitat de totes les formacions polítiques, s'ha treballat amb una mostra limitada. En total, s'han analitzat les següents 17 emissions:

- Debat de RAC1 i *La Vanguardia* (12 de maig de 2023)
- Debat de *Betevé* (15 de maig de 2023)
- Debat de TV3 i *Catalunya Ràdio* (23 de maig de 2023)
- Les 7 entrevistes als alcaldables al programa *Els Matins* de TV3
- Les 7 entrevistes als alcaldables al programa *El Matí de Catalunya Ràdio*

La selecció de la mostra de *claims* s'ha fet a través del visionament i l'escolta dels debats i les entrevistes. L'equip de *fact-checkers* de Verificat ha anotat totes les declaracions verificables i, a continuació, les ha verificat d'acord amb la seva [metodologia](#), validada per la [International Fact-checking Network \(IFCN\)](#).

Verificació dels *claims*

El *fact-checking* es realitza a través d'identificar i analitzar *claims*. Un *claim* és una oració verificable, és a dir, basada en informació factual, és a dir, potencialment falsable. En el discurs polític la majoria de *claims* incorporen dades o estadístiques, però també informació d'hemeroteca sobre l'acció governamental, legislació o informes científics. No

verifiquem compromisos de campanya o futuribles (a no ser que formin part d'un document de previsions consultable). També hem deixat fora d'aquest informe les declaracions sobre l'activitat política com els retrets entre partits sobre propostes acceptades o refusades en el ple de l'Ajuntament.

Totes les verificacions s'han dut a terme d'acord amb la [metodologia de Verificat](#). És una metodologia neutral, imparcial i apartidista avalada per la [International Fact-checking Network \(IFCN\)](#). Un cop seleccionada la declaració verificable, la sotmetem al següent procediment:

1. Preguntem a la font original en què es basa per fer aquesta afirmació, en cas que no quedi clar a la mateixa declaració. En el cas de les verificacions en viu, ens hem basat en entrevistes prèvies amb els partits o amb les dades prèviament treballades i contrastades del portal [Barcelona en Dades](#) i fonts oficials.
2. Consultem fonts i bases de dades oficials.
3. Contrastem amb fonts acadèmiques, tècniques i especialitzades.
4. Contextualitzem la informació, si cal, amb investigadors de referència en el seu àmbit. Totes les verificacions compten, com a mínim amb dues (i si és possible, més) fonts d'informació, excepte en els casos en què només existeix una única font rellevant d'informació.
5. Qualifiquem amb les següents etiquetes:

Verdader	Es reafirma la declaració un cop consultades les fonts. Durant la campanya, hem considerat verdaderes les dades publicades per mitjans de comunicació, sempre i quan aquests citin fonts de referència.
Veritat a mitges	El gruix de la informació és correcte, però obvia detalls contextuais rellevants de manera que pot induir a una interpretació errònia de la realitat.
Enganyós	Conté alguna informació verídica, però amaga fets rellevants. Les dades són insuficients per comunicar la realitat o la manipulen.

Fals	Les fonts oficials i les investigacions no avalen l’afirmació.
T’ho expliquem	En casos en què no s’extreu un veredict, però s’aporten dades i context complementari per entendre millor el tema.
No comprovable	Les dades oficials disponibles o les investigacions realitzades no són suficients per demostrar si és verdader o fals, ni la font de la informació no ofereix dades consistents que donin suport a la seva declaració. També s’han considerat no comprovables aquelles informacions que, per la seva alta complexitat, no s’han pogut verificar amb els mitjans dels quals disposa Verificat.

La **decisió es pren amb el consens d’almenys quatre periodistes** especialitzats en l’àmbit polític. Tenim una política de correcció oberta, cosa que permet a l’audiència enviar-nos dades que complementin i, fins i tot, que modifiquin la verificació. Un cop rebem les dades, les analitzem i valorem per avaluar-ne la rellevància i metodologia i, en cas necessari, fem una correcció, també consensuada per quatre periodistes. De totes les verificacions publicades al llarg d’aquesta campanya, [només una](#) ha estat rebatuda amb dades sòlides que fessin replantejar-ne el resultat. En aquest cas, seguint la nostra metodologia, avalada per IFCN, hem publicat una correcció.

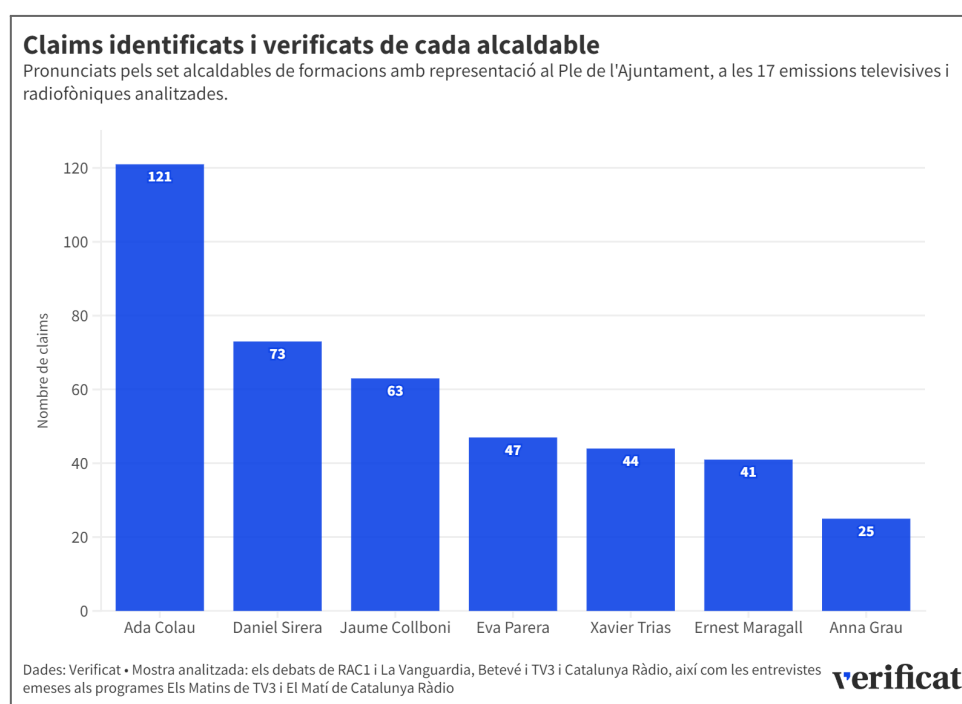
Hem considerat “No comprovable” informació factual de la qual els partits no ens han enviat una font fiable i que no hem pogut comprovar de manera independent. La resposta dels partits a les nostres sol·licituds ha sigut desigual, aspecte que pot influir en el nombre de declaracions no comprovables reflectides en el present informe. Tenim en procés tres sol·licituds d’accés a la informació pública que, al moment de presentar aquest informe, no s’havien resolt.

Mostra de *claims* seleccionats

En total, Verificat ha identificat 414 *claims* (declaracions verificables) entre els discursos dels i les alcaldables als 17 documents audiovisuals analitzats. El 100% han estat verificats.

Alcaldable	Claims identificats
Ada Colau	121
Anna Grau	25
Daniel Sirera	73
Ernest Maragall	41
Eva Parera	47
Jaume Collboni	63
Xavier Trias	44
Total	414

S'ha identificat quantitats diferents de *claims* de cada alcaldable perquè les diferents persones que lideren les llistes electorals tenen estils d'oratoría diferents. Un polític que faci un discurs molt basat en dades (independentment de la seva veracitat) produirà una quantitat molt superior de *claims* que una persona se centri més en intervencions basades en idees o propostes.

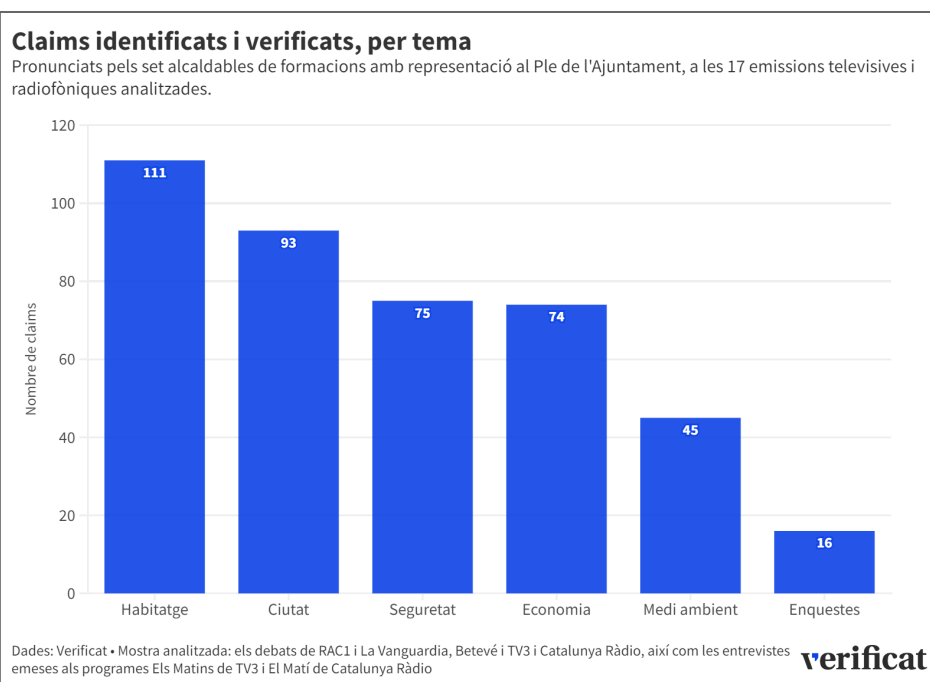

Claims seleccionats, per temes

Seguint l'estructura del portal [Barcelona en Dades](#), hem classificat tots els *claims* analitzats en les categories següents: Habitatge, Seguretat, Economia, Medi Ambient i Ciutat. Aquesta darrera inclou temes relacionats amb la gestió municipal, com la neteja, l'urbanisme o la mobilitat. A aquestes cinc categories, n'hem afegit una d'Enquestes electorals, on s'ha avaluat si les referències dels alcaldables a les enquestes s'ajusten al que aquestes preveien en el moment de fer la intervenció.

La següent taula mostra el nombre d'informacions factuais sobre cada tema que s'han dit durant la campanya en les emissions analitzades.

Tema	Nombre de claims
Ciutat	93
Economia	74
Enquestes	16
Habitatge	111
Medi ambient	45
Seguretat	75
Total	414

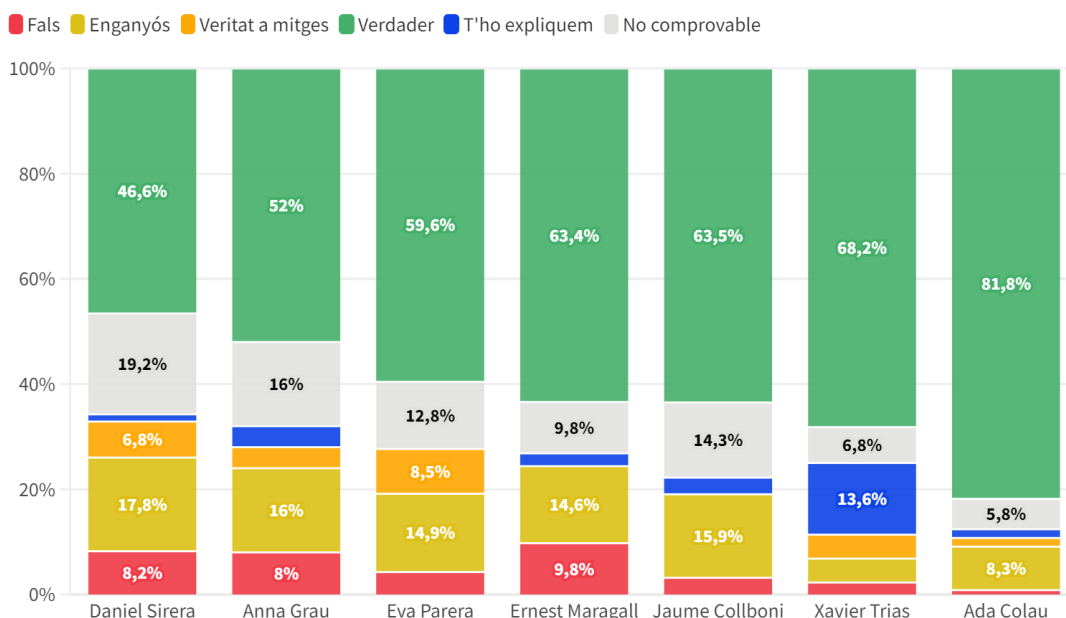
Verdictes de les verificacions

Durant les dues setmanes de campanya electoral s'han verificat 414 afirmacions entre les entrevistes i els debats seleccionats. De tots els *claims* analitzats, 269 s'han considerat veritaders; 52, enganyosos; 18, falsos i 14, veritats a mitges. En 48 casos no s'ha pogut arribar a un veredictes per la falta de dades que validin o refutin els *claims*. En 13 casos el veredictes ha estat 'T'ho expliquem', on s'ha considerat que cal afegir context a la declaració per millorar la seva comprensió.

Alcaldable	Fals	Enganyós	Veritat a mitges	Verdader	T'ho expliquem	No comprovable
Ada Colau	1	10	2	99	2	7
Anna Grau	2	4	1	13	1	4
Daniel Sirera	6	13	5	34	1	14
Ernest Maragall	4	6	0	26	1	4
Eva Parera	2	7	4	28	0	6
Jaume Collboni	2	10	0	40	2	9
Xavier Trias	1	2	2	30	6	3
Total	18	52	14	270	13	47

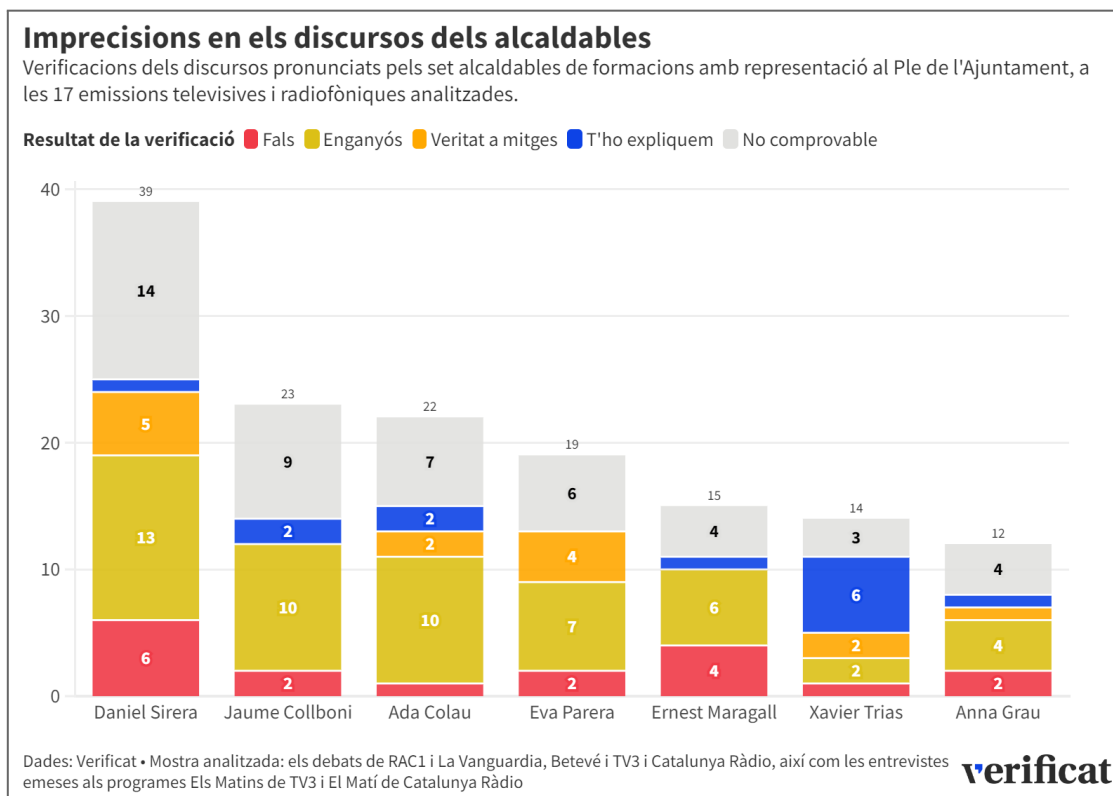
Resultat de les verificacions a cada alcaldable (proporció)

Verificacions dels discursos pronunciats pels set alcaldables de formacions amb representació al Ple de l'Ajuntament, a les 17 emissions televisives i radiofòniques analitzades.

Dades: Verificat • Mostra analitzada: els debats de RAC1 i La Vanguardia, Betevé i TV3 i Catalunya Ràdio, així com les entrevistes emeses als programes Els Matins de TV3 i El Matí de Catalunya Ràdio

El gràfic anterior mostra de manera proporcional els veredictes del *fact-checking* de Verificat. El següent gràfic resumeix en xifres absolutes les imprecisions dels discursos de cada alcaldable. Hi inclou les afirmacions falses, les enganyoses, les veritats a mitges i aquelles que han rebut un ‘T’ho expliquem’ o no són comprovables.

Conclusions

El present informe és una radiografia del discurs dels set candidats i candidates a l'alcaldia de Barcelona des de l'enfocament del *fact-checking* polític, una activitat periodística que es du a terme a escala internacional des de principis del 2000. Verificat va néixer el 2019 en el marc de la campanya a les eleccions municipals de la ciutat per contribuir a un debat polític més rigorós i democràtic i busca contribuir a lluitar contra la desinformació des del periodisme i des de l'educació.

En els últims quatre anys hem vist com el *fact-checking* polític té molt camí a recórrer. El nostre principal objectiu és millorar-ne l'impacte perquè si bé una informació imprecisa pronunciada en un debat electoral en horari de màxima audiència arriba a milers d'espectadors, una verificació difícilment aconsegueix arribar al mateix nombre de persones.

Per intentar evitar-ho, abans de la campanya vam organitzar a la Universitat Pompeu Fabra, juntament amb *deba-t.org*, un debat verificat en què les formacions polítiques van compartir prèviament les informacions factuais que s'havien preparat per utilitzar durant la seva intervenció. Els *fact-checkers* de Verificat, presents a l'escenari, van vetllar per tal que totes les declaracions es basessin en aquell material prèviament analitzat i, tot i això, al final de l'esdeveniment van quedar un 10% de les declaracions pendents de verificació.

Som conscients que part de l'argumentació política es basa en la improvisació, però també hem vist com les candidates i els candidats han anat incorporant les nostres apreciacions a mesura que avançava la campanya per matisar declaracions que inicialment feien de manera imprecisa o incorrecta. Volem agrair als equips de campanya que han estat disposats a compartir amb nosaltres les seves fonts d'informació, de manera que nosaltres hem pogut incloure-la a les nostres verificacions, és a dir, amb l'audiència, l'electorat potencial.

En un context de desafecció política i pèrdua de la confiança, un debat polític i electoral lliure de desinformació contribueix a desmuntar la idea del "tots menteixen" i, per extensió, a reforçar la democràcia.